

**ZBORNİK RADOVA
JOURNAL OF ECONOMY AND BUSINESS**

Ekonomski fakultet Sveucilišta u Mostaru
Godina 2014., No. XX. Posebno izdanje
ISSN 1840-3255

Nakladnik
Ekonomski fakultet Sveucilišta u Mostaru
Matice hrvatske bb, 88 000 Mostar, Bosna i Hercegovina

Za nakladnika
prof.dr.sc. Mila Gadžic, dekan

Uredništvo
dr.sc. Vinko Belak, dr.sc. Đuro Benic, dr.sc. Mila Gadžic, dr.sc.
Dražena Gašpar, dr.sc. Slavo Kukic, dr.sc. Tonci Lazibat,
dr.sc. Zora Marijanovic, dr.sc. Brano Markic, dr.sc. Igor Živko,
Jadranka Šimunovic

Glavni i odgovorni urednik
prof.dr.sc. Mila Gadžic, dekan

Urednik
doc.dr.sc. Igor Živko

Urednici posebnog izdanja
prof.dr.sc. Željana Aljinović Barać
doc.dr.sc. Josipa Grbavac
prof.dr.sc. Danimir Gulin

Korektor
Marsela Matkovic, prof.

Naklada
150 primjeraka

Tisak
Logotip d.o.o., Široki Brijeg

ISSN 1840-3255

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine

Radovi objavljeni u Zborniku radova (Journal of Economy and Business)
Ekonomskog fakulteta referiraju se u:
Journal of Economic Literature Pittsburgh, Pennsylvania, USA – JEL on CD, e-JEL,
EconLit, EBSCO

Sažetci radova objavljeni su na Web stranici:
<http://ef.sve-mo.ba/node/141>

SADRŽAJ

<i>Pregledni rad</i>
Željana Aljinović Barać, Slavko Šodan, Marko Čular Računovodstveni okvir kao determinant mobilnosti računovodstvene profesije u istočnoj Europi
Mirjana Hladika Primjena ABC metode u analizi profitabilnosti kupaca u hotelskoj industriji
Maja Letica ABC metoda u funkciji proračunskog planiranja financiranja visokog obrazovanja
Selma Novalija Islambegović, Emina Mejrić, Samira Fazlić, Nedim Islambegović Analiza mogućnosti primjene ciljanog obračuna troškova uvažavajući povrat na investirano
Boris Tušek, Hrvoje Perčević Modeli implementacije internih kontrola u funkciji povećanja učinkovitosti i djelotvornosti profitnih centara
Duško Šnjegota, Jelena Poljašević Financijsko izvještavanje I revizija entiteta u javnom sektoru u skladu s međunarodnim standardima
Tina Vuko, Ivana Dropulić, Ivana Bandalo Suradnja unutarnje i državne revizije u javnom sektoru

Željana Aljinović Barać

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu,
zbarac@efst.hr

Slavko Šodan

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu,
ssodan@efst.hr

Marko Čular

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu,
mcular@efst.hr

RAČUNOVODSTVENI OKVIR KAO DETERMINANTA MOBILNOSTI RAČUNOVODSTVENE PROFESIJE U ISTOČNOJ EUROPI

Pregledni rad

Sažetak

Računovodstveni okvir predstavlja jedinstveni sustav svake zemlje koji se sastoji od konceptijskog okvira, računovodstvene legislative i računovodstvene prakse. Pri tom, konceptijski okvir predstavlja prvu razinu na kojoj se formiraju normativne računovodstvene politike, dok druga razina, odnosno računovodstvena regulativa ima za zadatak elemente konceptijskog okvira oblikovati u primjerene zakonske forme. Na trećoj razini, zajedno s korisnicima financijskih izvještaja, nalaze se računovođe koji imaju za zadatak definiranu računovodstvenu regulativu primijeniti u praksi.

Tijekom posljednja dva desetljeća računovodstveni okvir u državama istočne Europe se intenzivno mijenjao, prilagođavajući se i usklađujući zahtjevima i potrebama tranzicijskog procesa, a kasnije i procesa pristupanja pojedinih država Europskoj uniji. Navedene promjene značajno su utjecale na opseg i složenost poslova računovodstvenih djelatnika, a njihov trend bitno će odrediti i razvoj te mogućnost mobilnosti računovodstvene profesije u budućnosti.

S obzirom na sve izneseno, cilj ovog rada je napraviti komparativnu analizu računovodstvenog okvira u odabranim državama istočne Europe kako bi se utvrdila ostvarena razina harmonizacije, identificirala ključna područja sličnosti i razlika te dale smjernice za budući razvoj računovodstvene regulative, a time i računovodstvene profesije. Znanstvenom metodom istraživanja za stolom, u radu je analiziran računovodstveni okvir 17 zemalja istočne Europe (Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Češka, Estonija, Hrvatska, Latvija, Litva, Mađarska, Makedonija, Poljska, Rumunjska, Rusija, Slovačka, Slovenija, Srbija i Ukrajina). Promatrane zemlje imaju zajedničku povijest prolaska kroz tranzicijski proces iz planske u tržišnu ekonomiju, a danas ih karakterizira bankovno-orijentirani financijski sustav s nedovoljno razvijenim tržišnim mehanizmima te korisnički makro-orijentirani računovodstveni sustav.

Ključne riječi: računovodstveni okvir, harmonizacija, računovodstvena profesija, istočna Europa

JEL: M41, M48

Mirjana Hladika
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mhladika@efzg.hr

PRIMJENA ABC METODE U ANALIZI PROFITABILNOSTI KUPACA

Pregledni rad

Sažetak

Tradicionalno su menadžeri zahtijevali interne izvještaje i informacije o profitabilnosti pojedinog proizvoda ili grupe proizvoda dok se u suvremenim uvjetima poslovanja za potrebe donošenja odluka menadžeri primarno oslanjaju na analizu profitabilnosti pojedinog kupca ili grupe kupaca. Analiza profitabilnosti kupaca osigurava informacije neophodne u identifikaciji i određivanju kupaca koje treba potencirati zbog njihove profitabilnosti u odnosu na kupce koje treba izbjegavati zbog njihove neprofitabilnosti te osigurava informacije neophodne u donošenju strateških odluka. Primjena analize profitabilnosti kupaca doprinosi poboljšanju strateškog odlučivanja budući da pruža informacije korisne za donošenje odluka vezanih uz kupce uključujući odluke o cijenama, popustima i marketinške odluke. Učinkovit sustav upravljanja odnosima s kupcima u cilju povećanja zadovoljstva kupaca usmjerava aktivnosti menadžera prema povećanju profitabilnosti kupaca što izravno dovodi do povećanja profitabilnosti poduzeća kao cjeline. U cilju poboljšanja kvalitete sveukupnih upravljačkih procesa, a posebno upravljanja troškovima, tijekom posljednjih desetljeća sve se više potiče implementacija ABC metode, kao suvremenog pristupa obračuna troškova koji, zbog sveobuhvatnih informacija o troškovima, doprinosi poboljšanju kvalitete upravljačkih odluka, omogućava bolju kontrolu i nadzor nad općim troškovima te omogućava preciznije i točnije određivanje cijena pojedinih proizvoda i usluga. Zbog svojih brojnih prednosti, ABC metoda se sve više koristi i u analizi profitabilnosti kupaca. Cilj rada je ukazati na značaj i potrebu za analizom profitabilnosti kupaca u aktualnim uvjetima poslovanja sa svrhom identifikacije i razlikovanja profitabilnih od neprofitabilnih kupaca te korištenje tih informacija u odlučivanju. U radu se sustavno istražuje primjena i značaj ABC metode u identifikaciji aktivnosti povezanih s kupcem u cilju bolje alokacije neproizvodnih troškova poput troškova marketinga, prodaje, distribucije i administracije. Iz navedenog proizlazi temeljni cilj istraživanja koji obuhvaća postavljanje teorijskog okvira i koncepta za primjenu ABC metode u analizi profitabilnosti kupaca u hotelskoj industriji. U istraživanju se prvenstveno koriste sekundarni izvori podataka koji se obrađuju primjenom temeljnih znanstveno-istraživačkih metoda koje uključuju metodu indukcije i dedukcije, metodu analize i sinteze, metodu kompilacije i komparacije.

Ključne riječi: upravljanje troškovima, ABC metoda, analiza profitabilnosti kupaca, donošenje odluka, hotelska industrija

JEL: M40, M41

Maja Letica

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Mostaru

maja.pehar@sve-mo.ba

Martina Dragija,

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

martina.dragija@efzg.hr

ABC METODA U FUNKCIJI PRORAČUNSKOG PLANIRANJA FINANCIRANJA VISOKOG OBRAZOVANJA

Pregledni rad

Sažetak

Ovaj rad ima tri osnovna cilja. Prije svega prikazati sustav financiranja visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini koji, svakim danom to biva sve jasnije, dugoročno nije održiv te ukazati na njegove nedostatke. Drugi cilj rada je dati pregled relevantne domaće i strane literature vezan za primjenu ABC metode u sustavu visokog obrazovanja te konačno, služeći se rezultatima IPA projekta „Reforma financiranja visokog obrazovanja u BiH (2012-2014), ukazati na mogućnosti i perspektive korištenja ABC metode u funkciji proračunskog planiranja financiranja visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini na primjeru Sveučilišta u Mostaru, kao jednog od sudionika prethodno spomenutog projekta.

Ključne riječi: *sustavi visokog obrazovanja, ABC metoda, modeli financiranja, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina*

JEL: M40, M41, I20

Selma Novalija Islambegović
Ekonomski fakultet Univerziteta u Tuzli
selma.novalija@untz.ba

Emina Mejrić
Raiffeisen bank dd BiH
emina_mejric@yahoo.com

Samira Fazlić,
Ekonomski fakultet Univerziteta u Tuzli
samira.dedic@untz.ba

Nedim Islambegović
Elektroprivreda BiH
nedim.islambegovic@gmail.com

ANALIZA MOGUĆNOSTI PRIMJENE CILJNOG OBRAČUNA TROŠKOVA UVAŽAVAJUĆI POVRAT NA INVESTIRANO

Pregledni rad

Sažetak

Mnoga su japanska preduzeća uspjela ostvariti konkurentsku prednost i poboljšati svoje poslovne rezultate. Ključ njihova uspjeha leži u primjeni Target Costing metoda, odnosno metoda obračuna ciljnih troškova. Za implementaciju tržišno utemeljenih politika, upravljanje u cijelom preduzeću kao što su mjerenje troškova, kontrolni sistemi i sl., moraju biti konstruisani po motivima i željama kupaca. Metod ciljnog obračuna troškova je identificiran kao metod koji će pomoći menadžmentu da implementira definirane strategije u preduzeću. On je rezultat odgovora preduzeća na konkurenciju, implementaciju dugoročne strategije i opstanka na nestabilnim tržištima. Iako je metod ciljnog obračuna troškova usmjeren na aktivnosti kod dizajniranja i projektiranja proizvoda, on zahtijeva saradnju svih odjela u preduzeću u fazi razvoja. Koristi metode ciljnog obračuna troškova su brojne, među kojima svakako svoje mjesto zauzima ostvarivanje profita, a s time u vezi i povrat na investicije (ROI) ili povrat na korišteni kapital, pri čemu se javlja dilema šta se podrazumijeva pod investiranim kapitalom, odnosno na koju veličinu korištenog kapitala treba računati povrat. U tom smislu mogu se javiti dvije veličine: neto povrat na aktivu (eng. Return on Assets – ROA) i povrat na vlasnički kapital (eng. Return on Equity – ROE).

Ključne riječi: *ciljni obračun troškova, povrat na investirano, povrat na aktivu, povrat na vlasnički kapital*

JEL: M41

Boris Tušek

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

btusek@efzg.hr

Hrvoje Perčević

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

hpercevic@efzg.hr

MODEL IMPLEMENTACIJE INTERNIH KONTROLA U FUNKCIJI POVEĆANJA UČINKOVITOSTI I DJELOTVORNOSTI PROFITNIH CENTARA

Pregledni rad

Sažetak

Suvremena računovodstvena literatura ističe fleksibilni proračun kao instrument kontrole putem kojeg se ponajprije kontrolira efikasnost menadžmenta profitnog centra. Međutim, osim u svrhu menadžerske kontrole, fleksibilni proračun i izvještaj o izvršenju mogu biti kvalitetni instrumenti za implementaciju i djelovanje internih kontrola na razini profitnih centara. Interne kontrole na razini profitnih centara ugrađuju se u sve poslovne procese i aktivnosti koje se odvijaju unutar profitnog centra s ciljem sprječavanja nepravilnosti, pogrešaka i prijevara u poslovanju profitnog centra. Internim kontrolama na razini profitnih centara nastoji se osigurati učinkovitost i djelotvornost poslovanja profitnih centara, zaštita imovine profitnog centra od neovlaštene upotrebe te pouzdanost računovodstvenih informacija na razini profitnih centara. Opseg i vrste internih kontrola na razini profitnog centra ovisi ponajprije o ovlaštenju menadžmenta profitnog centra u pogledu odlučivanja.

Ključne riječi: *interna kontrola, profitni centar, fleksibilni proračun, izvještaj o izvršenju, interna revizija*

JEL: M41, M42

Duško Šnjegota

Glavni revizor Glavne službe za reviziju Republike Srpske

dusko.snjegota@efbl.org

Jelena Poljašević

Ekonomski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci

jelena.poljasevic@efbl.org

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE I REVIZIJA ENTITETA U JAVNOM SEKTORU U SKLADU SA MEĐUNARODNIM STANDARDIMA

Pregledni rad

Sažetak

Pružanje potpunih i relevantnih informacija o poslovanju entiteta javnog sektora u cilju ocjene korištenja povjerenih im sredstava te ocjene odgovornosti javnih menadžera moguće je samo u uvjetima kada je državni računovodstveni sustav, i na njemu utemeljen sustav financijskog izvještavanja, kreiran na obračunskoj osnovi. U tom smjeru, Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor razvijeni od strane Odbora za međunarodne standarde, zasnovani su na obračunskoj osnovi. Primjenom ovih standarda izvještajni entiteti priznaju računovodstvene elemente u razdoblju kada su nastali kao posljedica poslovnih događaja.

U ocjeni da li su entiteti javnog sektora ostvarili i u kojoj mjeri utvrđene neprofitne ciljeve, izvještaji koji u sebi sadrže samo financijske informacije nisu dovoljni. Prezentiranje, pored financijskih, i nefinancijskih informacija o aktivnostima koje se odnose na pružanje usluga, nužno je u stvaranju cjelovite slike o izvještajnom entitetu i ocjeni ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti entitetskih aktivnosti. U tom smislu danas države pored financijskih izvještaja opće namjene koji su pripremljeni u skladu sa računovodstvenim standardima, prezentiraju budžet i izvještaje u skladu sa statističkim izvještajnim sustavima.

S druge strane, u cilju povećanja pouzdanosti informacija u prezentiranim eksternim financijskim izvještajima, kao i povjerenja zainteresiranih korisnika informacija iz tih izvještaja u njihovu istinitost i točnost, provodi se eksterna javna revizija na osnovu "INTOSAI revizorskih standarda", odnosno ISSAI revizorskih standarda razvijenih od strane Međunarodne organizacije vrhovnih revizorskih institucija. Odgovornost eksternih revizora u javnom sektoru proširena je, osim na davanje mišljenja o financijskim izvještajima entiteta javnog sektora i na obavezu izražavanja mišljenja o tome da li su njihove poslovne aktivnosti i financijske transakcije izvršene u skladu sa značajnim zakonskim propisima, te da li su javna sredstva koja su im povjerena iskorištena za odgovarajuće namjene, na efikasan, ekonomičan i efektivan način.

Ključne riječi: *obračunska osnova, Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor, finansijsko izvještavanje, državno računovodstvo, eksterna javna revizija*

JEL: M4

Tina Vuko

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu
tina.vuko@efst.hr

Ivana Dropulić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu
ivana.dropulic@efst.hr

Ivana Bandalo

ivana.bandalo@gmail.com

SURADNJA UNUTARNJE I DRŽAVNE REVIZIJE U JAVNOM SEKTORU

Pregledni rad

Sažetak

Unutarnja revizija pruža proračunskim korisnicima podršku u ostvarivanju ciljeva koji se odnose na poboljšanje djelotvornosti organizacijskih procesa upravljanja rizicima, kontrola i gospodarenja. Kontinuiranim usavršavanjem unutarnjih kontrola otklanjaju se rizici koji prijete uspješnom poslovanju organizacije te omogućava postojanje stabilne poslovne organizacije. Državna revizija provjerava unutarnje kontrole i unutarnju reviziju dobivajući smjernice u pogledu učinkovitosti poslovanja revidiranog subjekta. Osim skraćivanja posla, organizirana unutarnja revizija omogućava nižu stopu detekcijskog rizika. Zajedničkim djelovanjem državne i unutarnje revizije nastoji se promicati odgovorno i racionalno korištenje javnih sredstava te zaštita od zlouporabe i korupcije. Prema tome, područje djelovanja unutarnjih i vanjskih (državnih) revizora, iako u mnogočemu različito, je komplementarno.

Osnovni cilj ovog istraživanja je analiza stupanja povezanosti i načina suradnje između unutarnje i državne revizije. Analizirano je na koje načine i uolikoj mjeri unutarnja i državna revizija mogu surađivati na obostranu korist i na koje načine mogu taj odnos kontinuirano usavršavati, te uolikoj mjeri i s kolikom pouzdanošću se oslanja državna revizija na rezultate rada unutarnje revizije. Empirijsko istraživanje je provedeno na uzorku ovlaštenih državnih revizora koji posluju u Republici Hrvatskoj. Podatci potrebni za istraživanje prikupljeni su metodom anketnog upitnika. Rezultati provedenog empirijskog istraživanja pokazuju da je suradnja između unutarnje i državne revizije umjerenog intenziteta te da doprinos državne revizije razvoju unutarnje revizije i sustava interne kontrole još uvijek nije visok. Na temelju dobivenih rezultata istraživanja te iznesenih sugestija državnih revizora za unaprjeđenje suradnje između unutarnje i državne revizije u okviru otvorenog pitanja u anketnom upitniku, formirane su konačne preporuke za unaprjeđenje suradnje između unutarnje i državne revizije.

Ključne riječi: unutarnja revizija, državna revizija, javni sektor

JEL: M42, M48

